

بررسی رضایتمندی کارآموزان و کارورزان بالینی رشته پزشکی از آموزش بخشها، اورژانس، مراکز سرپایی داخل بیمارستان و مراکز سرپایی درون جامعه دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

دکتر سید علی اکبر مرتضوی، اصغر رزم آرا

چکیده مقاله

مقدمه. به منظور شناخت وضعیت آموزشی در واحدهای مختلف و نیل به ارتقاء کیفیت آموزشی، بررسی نظرات فراگیران اهمیت ویژه ای دارد. این مطالعه به بررسی رضایتمندی کارآموزان و کارورزان پزشکی در جنبه های مختلف آموزشی، عملکرد اساتید، تجهیزات پزشکی، شیوه های آموزشی، تنوع و تعداد بیماران، فضای فیزیکی و امکانات رفاهی در جایگاه های آموزشی (بخشهای بستری، اورژانس، واحدهای سرپایی بیمارستان و واحدهای سرپایی درون جامعه) می پردازد. روشها. ابزار جمع آوری اطلاعات در این مطالعه توصیفی، پرسشنامه ای با ۲۹ سؤالی بسته بود که توسط ۴۰۰ کارآموز و کارورز پزشکی در نیمه اول سال تحصیلی ۷۹-۷۸ تکمیل شد.

نتایج. یافته ها نشان می دهد که: بالاترین میزان رضایتمندی از آموزش سرپایی درون جامعه (مراکز بهداشتی-درمانی) از ابعاد عملکرد استاد، شیوه آموزشی، تعداد و تنوع بیماران بوده است در حالی که این واحدها از نظر تجهیزات پزشکی و امکانات رفاهی، پایین ترین میزان رضایتمندی را دارند. بخشهای بستری، از عملکرد استاد، شیوه آموزشی و تنوع بیماران کمترین میزان رضایتمندی را داشته ولی از نظر فضای فیزیکی و تجهیزات پزشکی و امکانات جنبی در حد متوسط بوده اند. واحدهای اورژانس از نظر تجهیزات پزشکی و فضای فیزیکی خوب و از نظر عملکرد استاد و شیوه آموزشی در حد متوسط بودند.

بحث. برای ارتقاء کیفیت آموزشی کارآموزان و کارورزان پزشکی دستورالعملهای وزارت متبوع، بررسی نظرات فراگیرندگان اهمیت ویژه دارد. با توجه به نتایج به دست آمده از مراکز سرپایی درون جامعه می توان در برنامه ریزیهای آموزشی، بر این آموزشها و افزایش سهم آن در آموزش بالینی تأکید داشت.

واژه های اصلی. آموزش پزشکی، برنامه های آموزشی، مرکز آموزشی.

مقدمه

نقش عمده ای که پزشکان عمومی به عنوان یکی از رده های فعال تیم سلامتی در مواجهه و درمان بیماران سرپایی برعهده دارند بر کسی پوشیده نیست (۱)، تا آنجا که بر اساس بررسیها و تجربیات به دست آمده در سیستم بهداشتی درمانی کشور (۲)، در برنامه های آموزش پزشکی سهم آموزش سرپایی به عنوان موضوعی جدی مورد تأکید قرار گرفته و ۵۰ درصد فعالیتهای مربوط به کارآموزی ها و کارورزیهای بالینی به این امر اختصاص یافته است (۳).

در آموزش پزشکی سنتی دانشگاهها، عمده فعالیتهای بالینی دانشجویان، در بخشهای تخصصی بیمارستانی و با سهم کمتری در درمانگاههای تخصصی می باشد (۳). بدیهی است که این شیوه، دانشجوی پزشکی را با مشکلات بهداشتی درمانی رایج و فراگیر بیماران در جامعه آشنا نمی سازد زیرا مراجعه اکثریت بیماران به مراکز سرپایی درون جامعه است (۴) و تنها درصد کمی از بیماران به بیمارستانهای تخصصی مراجعه نموده و یا ارجاع می شوند (۲). از چندین سال قبل، آموزش های درون جامعه به صورت پراکنده و با جدیتی متفاوت در دانشگاهها اجرا گردیده و حضور کارآموزان و کارورزان در مراکز بهداشتی-درمانی، عرصه جدیدی را در آموزش پزشکی باز نموده است. اهداف کلی این دوره ها، آشنایی دانشجویان با محیط و شرایط (کار تیمی و ...) پس از فارغ التحصیلی خود و مواجهه با درصد زیادی از بیماران رایج سرپایی است.

بدون شك حضور فعال گروههاي آموزشي در اين واحدها و برخورد علمي در هنگام مواجهه با بيماران، موجب بهبود كيفيت در آموزش دانشجويان و همچنين ارائه خدمات خواهد شد. يكي از راههايي كه ميزان اين تاثير را بيان مي كند، نظرسنجي از ميزان رضايتمندي دانشجويان به عنوان خدمت گيرندگان اصلي در سيستم آموزشي است كه از نتايج آن مي توان براي بهينه سازي فرايند آموزشي در عرصه هاي مختلف استفاده كرد (۳). از طرف ديگر، اين نوع برنامه ريزيهاي آموزشي مي تواند زمينه حضور بيشتر گروههاي آموزشي و اساتيد را در عرصه هاي آموزشي كه سختي بيشتر با شرايط كاري مطلوب آينده دانشجو دارند، تقويت نمايد. بنا بر اين، در اين تحقيق بر آن شديم تا ميزان رضايتمندي كارآموزان و كارورزان پزشكي را در عرصه هاي مختلف آموزشي بررسي نماييم.

روشها

تحقيق حاضر يك مطالعه مقطعي (Cross sectional) است كه جمعيت هدف آن دانشجويان سال پنجم پزشكي (دوره كار آموزي باليني) و نيمه دوم سال ششم پزشكي (دوره كارورزي باليني) دانشكده پزشكي دانشگاه علوم پزشكي اصفهان در سال ۷۸-۷۹ بودند. به شيوه نمونه گيري آسان و مساوي از بين دو مقطع كار آموزي و كارورزي و با استفاده از فرمول محاسباتي حجم نمونه ۴۰۰ نفر انتخاب گرديدند.

معياري هاي ورود به مطالعه عبارت بود از:

اشتغال به تحصيل فراگيرندگان در يكي از دوره هاي كار آموزي يا كارورزي در زمان تحقيق؛ محل كار آموزي و كارورزي در زمان تحقيق در يكي از عرصه هاي آموزشي زير باشد:

الف- بخشهاي بيمارستاني آموزشي

ب- درمانگاههاي سرپايي داخل بيمارستاني آموزشي

پ- درمانگاههاي سرپايي آموزشي بيرون از محيط بيمارستان

ت- بخش اورژانسهاي آموزشي

كار آموزاني كه انتخاب مي شوند حتماً بايد قبل از ورود به مطالعه در هر يك از عرصه هاي چهارگانه فوق حداقل يك ماه كار آموزي انجام داده و براي شركت در مطالعه رضايتمند باشند.

ابزار جمع آوري اطلاعات، پرسشنامه ۲۹ سوالي بسته پاسخ بود كه در شش زمينه آموزشي، بررسي و تقسيم بندي شد و توسط كارآموزان و كارورزان تكميل گرديد. روايي صوري و محتوايي (Face and content validity) مورد تأييد كارشناسان، مشاوران و اساتيد قرار گرفت و پاايي آن با استفاده از test-re-test با اجراي پايلوت در بين تعدادي از دانشجويان با فاصله زماني مناسب به ميزان ۰/۸ محاسبه شد.

اين پژوهش با مراجعه حضوري به درمانگاه هاي سرپايي بيمارستاني آموزشي (الزهره، كاشاني، نور و علي اصغر، فيض و چمران) و درمانگاههاي آموزشي درون جامعه و بيرون از محيط بيمارستان (نواب صفوي، شهيد اول، امام علي(ع)، ابن سينا و امير حمزه) و بخشهاي بستري و واحدهاي اورژانس در بيمارستاني آموزشي مذکور در طی ساعات اداري و آموزشي (خارج از زمان كشيك) صورت پذيرفته است. نمونه هاي واجد شرايط نسبت به پاسخ دادن پرسشنامه توجه گرديدند و تأكيدي گرديد كه پاسخ هاي دقيق آنها مي تواند از نظر كمّي و كيفي تاثير مثبتّي در برنامه ريزيهاي آموزشي داشته باشد.

پس از جمع آوري پرسشنامه هاي تكميل شده (۴۰۰ مورد)، داده ها با استفاده از برنامه SPSS و EPI-6 بررسي و پردازش آماري قرار گرفت.

نتايج

با توجه به تقسيم سؤالات پرسشنامه به شش زمينه عملکرد استاد، تجهيزات پزشكي، شيوه هاي آموزشي، تنوع و تعداد بيماران، فضاي فيزيكي و امكانات رفاهي در ۴ فضاي آموزشي (بخشهاي بستري، اورژانس، واحدهاي سرپايي داخل بيمارستان و واحدهاي سرپايي درون جامعه)، نتايج به شرح زير بود:

در مورد رضايتمندي از عملکرد اساتيد، بيشترين رضايتمندي كارآموزان و كارورزان در مراكز سرپايي داخل جامعه (۳۳/۵ درصد) و كمترين آن در بخشهاي بستري (۸/۰۵ درصد) بود.

بالاترين ميزان رضايتمندي كارآموزان و كارورزان از تجهيزات و امكانات پزشكي مربوط به اورژانسها (۳۹ درصد) و پايين ترين آن (۳۰/۷۵ درصد) مربوط به درمانگاههاي سرپايي داخل جامعه بود.

بالاترين ميزان رضايتمندي كارآموزان و كارورزان از شيوه هاي آموزشي، مربوط به مراكز سرپايي داخل جامعه (۵۳/۳ درصد)، و پايين ترين آن مربوط به بيمارستان (۷/۸ درصد) بود.

بالاترين رضايتمندي كارآموزان و كارورزان از نظر تنوع و تعداد بيماران آموزشي مربوط به مراكز سرپايي داخل جامعه (۶۱/۵۵ درصد) و پايين ترين رضايتمندي مربوط به بخشهاي بستري (۱۳/۷ درصد) بود.

بالاترين رضايتمندي كارآموزان و كارورزان از نظر فضاي فيزيكي مربوط به بخشهاي بستري (۲۴/۸ درصد) و پايين ترين رضايتمندي مربوط به اورژانسها (۲۰/۷۵ درصد) بود.

بالاترین رضایتمندی در مورد امکانات رفاهی مراکز آموزشی مربوط به بخشهای بستری و اورژانسهای آموزشی اعلام نمودند (به ترتیب ۱۸/۲ درصد و ۱۹/۲۵ درصد) و پایین ترین رضایتمندی آنان در این ارتباط، درمانگاه های سرپایی داخل جامعه بود (۵/۹۵ درصد).

بحث

با توجه به نتایج بدست آمده، بیشتر کارآموزان و کارورزان پزشکی اقبال خوبی به حضور در مراکز سرپایی نشان داده و رضایتمندی خود را از نحوه آموزش و مواجهه با بیماران در این مراکز بیان داشته اند. این امر از لحاظ محیط و شرایط کاری که در آینده محل فعالیت آنها خواهد بود و هم به لحاظ ارتباطاتی که با سایر نیروهای دخیل در امر سلامت که در این مراکز مشغول به کار هستند، حائز اهمیت می باشد. نکته مهم دیگر نوع بیمارانی می باشد که عمدتاً به این مراکز مراجعه می نمایند زیرا از نظر تنوع بیماری و شیوع در جامعه که در نتیجه کارآموز و کارورز را با شرایط بهداشتی جامعه و نوع بیماریهای شایع آشنا می سازد در صورتی که در بخشهای بیمارستانی که عمدتاً تخصصی می باشند، کارآموز و کارورز با بیماریهای اغلب مشخص شده و مزمن و احیاناً نادر جامعه مواجه می شود که در مجموع درصد کمی از بیماران جامعه می باشند که در نهایت کارشان به بیمارستان کشیده شده است (۲). هر چند شناخت این بیماریها و نحوه درمان آنها هم لازم است، ولی شرط کافی برای یک پزشک عمومی که پس از فارغ التحصیلی طبیعتاً در یک مرکز بهداشتی - درمانی که با مشکلات متنوع مراجعین مواجه می شود (۱)، نیست.

مطالعه ای که نظرات کارورزان پزشکی را در مورد کیفیت آموزش سرپایی بررسی نموده، بیشترین امتیاز نحوه آموزش استاد را مربوط به درمانگاههای مراکز پزشکی جامعه نگر می داند (۳) به ویژه در گروه اطفال که این درمانگاه ها در چندین مرکز بهداشتی - درمانی و با قدمت چندین ساله و حضور مرتب اساتید می باشد (۵). از علل دیگر توجه کارورزان به آموزش در درمانگاههای سرپایی می توان از ارتباط مستقیم با بیماران، امکان انجام معاینات بیمار و بحث و تبادل نظر پیرامون شکایات وی (۴)، وجود زمینه مساعد برای تشکیل پرونده و پیگیری بیماری از طریق واحدهای مستقر در مراکز بهداشتی درمانی نام برد. در مطالعه مذکور از نظر امکانات و محیط فیزیکی، امتیاز کمتری نصیب درمانگاههای سرپایی درون جامعه شده است. امتیازات حاصل از نظر نحوه آموزشی و م